WYROK TRYBUNAŁU (wielka izba)
z dnia 2 maja 2006 r. *

W sprawie C-341/04

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 68 i 234 WE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Supreme Court (Irlandia) postanowieniem z dnia 27 lipca 2004 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 9 sierpnia 2004 r., w postępowaniu:

Eurofood IFSC Ltd,

TRYBUNAŁ (wielka izba),

w składzie: V. Skouris, prezes, P. Jann (sprawozdawca), C.W.A. Timmermans, A. Rosas i J. Malenovský, prezesi izb, J.P. Puissochet, R. Schintgen, N. Colneric, J. Klučka, U. Lõhmus i E. Levits, sędziowie,

* Język postępowania: angielski.

rzecznik generalny: F. G. Jacobs,
sekretarz: K. Sztranc, administrator,

uwzględniając procedurę pisemną i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 12 lipca 2005 r.,

rozważywszy uwagi przedstawione:

— w imieniu E. Bondiego przez G. Mossa, QC, B. Shipseya, SC, J. Gleesona, G. Clohessy i E. Barrington, barristers-at-law oraz przez B. O'Neila, D. Smitha i C. Mallona, solicitors,

— w imieniu Bank of America NA przez M. M. Collinsa i L. McCanna, SC oraz przez B. Kennedy'ego, barrister-at-law i W. Daya, solicitor,

— w imieniu P. Farrella, Official Liquidator przez M. G. Collinsa, SC i D. Murphy'ego, barrister-at-law oraz T. O'Grady'ego, solicitor,

— w imieniu Director of Corporate Enforcement przez A. Keating, principal solicitor i C. Costello, barrister-at-law,

— w imieniu Certificate/Note holders przez D. Baxtera, solicitor, D. McDonalda, SC i J. Breslina, barrister-at-law,

— w imieniu Irlandii przez D. O'Hagana, działającego w charakterze pełnomocnika, wspieranego przez D. Barniville'a, barrister-at-law,

— w imieniu rządu czeskiego przez T. Boček, działającego w charakterze pełnomocnika,

— w imieniu rządu niemieckiego przez W.-D. Plessinga, działającego w charakterze pełnomocnika,

— w imieniu rządu francuskiego przez G. de Bergues'a i J.-C. Niolleta oraz przez A. Bodard-Hermant, działających w charakterze pełnomocników,

— w imieniu rządu włoskiego przez I. M. Braguglię, działającego w charakterze pełnomocnika, wspieranego przez O. Fiumarę i M. Massella Ducci Teriego, działających w charakterze pełnomocników,

— w imieniu rządu węgierskiego przez P. Gottfrieda, działającego w charakterze pełnomocnika,

— w imieniu rządu austriackiego przez C. Pesendorfer, działającą w charakterze pełnomocnika,

— w imieniu rządu fińskiego przez T. Pynnä i A. Guimaraes-Purokoski, działające w charakterze pełnomocników,

— w imieniu Komisji Wspólnot Europejskich przez C. O'Reilly i A.M. Rouchaud-Joët, działające w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 27 września 2005 r.,

wydaje następujący

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni rozporządzenia Rady (WE) nr 1346/2000 z dnia 29 maja 2000 r. w sprawie postępowania upadłościowego (Dz.U. L 160, str. 1, zwanego dalej „rozporządzeniem").

2 Wniosek ten został złożony w ramach postępowania upadłościowego dotyczącego spółki prawa irlandzkiego Eurofood IFSC Ltd (zwanej dalej „Eurofood").

Ramy prawne

Uregulowanie wspólnotowe

3 Zgodnie z art. 1 ust. 1 rozporządzenia stosuje się ono do „zbiorowych postępowań przewidujących niewypłacalność dłużnika, które obejmują całkowite lub częściowe zajęcie majątku dłużnika oraz powołanie zarządcy".

4 Zgodnie z art. 2 rozporządzenia, zatytułowanym „Definicje":

„Dla celów niniejszego rozporządzenia:

a) »postępowania upadłościowe« oznaczają postępowania zbiorowe określone w art. 1 ust. 1. Wykaz tych postępowań znajduje się w załączniku A;

b) »zarządca« oznacza każdą osobę lub organ, którego zadaniem jest zarządzanie masą lub jej likwidacja, lub nadzorowanie działalności gospodarczej dłużnika. Wykaz tych osób lub organów znajduje się w załączniku C;

[...]

e) »orzeczenie«, o ile chodzi o wszczęcie postępowania upadłościowego lub powołanie zarządcy, oznacza orzeczenie każdego sądu właściwego do wszczęcia takiego postępowania lub powołania zarządcy;

f) »chwila wszczęcia postępowania« oznacza chwilę, z którą orzeczenie o wszczęciu postępowania staje się skuteczne, niezależnie od tego, czy orzeczenie jest ostateczne;

[...]".

5 Załącznik A do rozporządzenia, dotyczący postępowań upadłościowych określonych w art. 2 lit. a), wymienia w odniesieniu do Irlandii „compulsory winding up by the Cour" (przymusowe postępowanie likwidacyjne). Załącznik C tego samego rozporządzenia wskazuje w tym państwie członkowskim w odniesieniu do zarządców określonych w art. 2 lit. b) na „provisional liquidator".

6 W przedmiocie określenia sądu właściwego art. 3 ust. 1 i 2 rozporządzenia przewiduje:

„1. Sądy państwa członkowskiego, na terytorium którego znajduje się główny ośrodek podstawowej działalności dłużnika, są właściwe dla wszczęcia postępowania upadłościowego. W wypadku spółek i osób prawnych domniemywa się, że głównym ośrodkiem ich podstawowej działalności jest siedziba określona w statucie, chyba że zostanie przeprowadzony dowód przeciwny.

2. Jeżeli dłużnik ma główny ośrodek swojej podstawowej działalności na terytorium państwa członkowskiego, sądy innego państwa członkowskiego są uprawnione do wszczęcia postępowania upadłościowego tylko wtedy, gdy dłużnik ma na jego terytorium swój oddział. Skutki tego postępowania są ograniczone do majątku dłużnika znajdującego się na terytorium tego ostatniego państwa członkowskiego".

7 W kwestii określenia prawa właściwego art. 4 ust. 1 rozporządzenia stanowi:

„O ile niniejsze rozporządzenie nie stanowi inaczej, dla postępowania upadłościowego i jego skutków właściwe jest prawo państwa członkowskiego, w którym zostaje wszczęte postępowanie [...]".

8 W odniesieniu do uznawania postępowania upadłościowego art. 16 ust. 1 rozporządzenia stanowi:

„Wszczęcie postępowania upadłościowego przez sąd państwa członkowskiego właściwy zgodnie z art. 3 podlega uznaniu we wszystkich pozostałych państwach członkowskich z chwilą, gdy orzeczenie stanie się skuteczne w państwie wszczęcia postępowania".

9 Artykuł 17 ust. 1 rozporządzenia brzmi:

„Wszczęcie postępowania określonego w art. 3 ust. 1 wywołuje w każdym innym państwie członkowskim, bez potrzeby dopełnienia jakichkolwiek formalności, skutki, które wynikają z prawa państwa wszczęcia postępowania [...]".

10 Jednakże zgodnie z art. 26 rozporządzenia:

„Każde państwo członkowskie może odmówić uznania postępowania upadłościowego wszczętego w innym państwie członkowskim albo wykonania wydanego w jego toku orzeczenia, o ile uznanie to lub wykonanie prowadziłyby do rezultatu, który pozostaje w oczywistej sprzeczności z jego porządkiem publicznym, w szczególności z jego podstawowymi zasadami lub konstytucyjnie zagwarantowanymi prawami i wolnościami jednostki".

11 Zgodnie z art. 29 lit. a) rozporządzenia zarządca w postępowaniu głównym może zgłosić wniosek o wszczęcie wtórnego postępowania upadłościowego.

12 Artykuł 38 rozporządzenia przewiduje, że tymczasowy zarządca powołany przez sąd państwa członkowskiego, właściwy na podstawie art. 3 ust. 1, to „jest uprawniony w celu zabezpieczenia i zachowania majątku dłużnika znajdującego się w innym państwie członkowskim do występowania o zastosowanie każdego środka, który w prawie tego państwa przewidziany jest w okresie pomiędzy złożeniem wniosku o wszczęcie postępowania upadłościowego a jego wszczęciem".

Uregulowanie krajowe

13 Artykuł 212 prawa spółek z 1963 r. (Companies Act 1963, zwany dalej „Companies Act") przyznaje High Court właściwość w przedmiocie przeprowadzania postępowania likwidacyjnego wszystkich rodzajów spółek.

14 Artykuł 215 Companies Act stanowi, że likwidację spółki rozpoczyna złożenie do sądu wniosku o wszczęcie postępowania likwidacyjnego przez tę spółkę albo przez wierzyciela lub wierzycieli tej spółki.

15 Artykuł 220 Companies Act przewiduje:

„1) Jeżeli przed złożeniem wniosku o wszczęcie postępowania likwidacyjnego spółki do sądu spółka podejmie uchwałę o likwidacji fakultatywnej, za początkową chwilę likwidacji spółki uważa się chwilę podjęcia przez nią tej uchwały, a wszystkie środki podjęte w ramach fakultatywnego postępowania likwidacyjnego zachowują ważność, o ile sąd nie uzna na podstawie dowodu podstępnego wprowadzenia w błąd lub błędu, że konieczne jest wydanie odmiennych zarządzeń.

2) We wszystkich pozostałych wypadkach za chwilę wszczęcia postępowania likwidacyjnego przez sąd uważa się chwilę złożenia wniosku o wszczęcie tego postępowania".

16 Artykuł 226 ust. 1 Companies Act stanowi, że sąd może powołać tymczasowego zarządcę („provisional liquidator") w każdej chwili po zgłoszeniu wniosku o wszczęcie postępowania likwidacyjnego. Jeżeli tymczasowy zarządca nie zostanie powołany, zgodnie z art. 225 tej samej ustawy powołanie zarządcy następuje w chwili wydania orzeczenia o wszczęciu postępowania likwidacyjnego. Zgodnie z art. 229 ust. 1 tej ustawy, powołany zarządca tymczasowy jest zobowiązany do „objęcia lub uzyskania kontroli nad wszystkimi aktywami majątkowymi tak materialnymi, jak i niematerialnymi należącymi do przedsiębiorstwa lub prawdopodobnie do niego należącymi".

Postępowanie przed sądem krajowym i pytania prejudycjalne

17 Eurofood została zarejestrowana w Irlandii w 1997 r. jako „company limited by shares" (spółka komandytowo-akcyjna) ze statutową siedzibą w International Financial Services Center w Dublinie. Eurofood jest w całości spółką zależną Parmalat SpA, spółki prawa włoskiego. Jej głównym celem było zapewnienie środków na finansowanie spółek grupy Parmalat.

18 W dniu 24 grudnia 2003 r. na podstawie ustawy nr 347 z dnia 23 grudnia 2003 r. w sprawie pilnych środków służących przemysłowej restrukturyzacji dużych przedsiębiorstw w stanie upadłości (GURI nr 298 z dnia 24 grudnia 2003 r., str. 4), włoski Ministero delle Attivite Produttive (minister ds. działalności produkcyjnej) objął Parmalat SpA procedurą zarządu nadzwyczajnego i powołał E. Bondiego na zarządcę nadzwyczajnego tej spółki.

19 W dniu 27 stycznia 2004 r. Bank of America NA złożył do High Court (Irlandia) wniosek o wszczęcie przymusowego postępowania likwidacyjnego Eurofood („compulsory winding up by the Court") i o wyznaczenie zarządcy tymczasowego („provisional liquidator"). W uzasadnieniu wniosku podnoszono, że spółka ta jest niewypłacalna.

20 Tego samego dnia High Court powołał na podstawie tego wniosku P. Farrella w charakterze zarządcy tymczasowego („provisional liquidator"), przyznając mu kompetencje do zajęcia wszystkich aktywów tej spółki, zarządzania jej sprawami, otwarcia rachunku bankowego w jej imieniu oraz wyznaczenia adwokata.

21 W dniu 9 lutego 2004 r. włoski minister ds. działalności produkcyjnej objął Eurofood procedurą zarządu nadzwyczajnego i powołał E. Bondiego na zarządcę nadzwyczajnego tej spółki.

22 W dniu 10 lutego 2004 r. do Tribunale civile e penale di Parma [sąd cywilny i karny w Parmie] (Włochy) wpłynął wniosek o ogłoszenie upadłości Eurofood. Sąd ten wyznaczył rozprawę na dzień 17 lutego 2004 r., o czym P. Farrell został poinformowany w dniu 13 lutego. W dniu 20 lutego 2004 r. sąd stwierdził swoją jurysdykcję międzynarodową dla ogłoszenia upadłości uznając, że główny ośrodek podstawowej działalności Eurofood znajduje się we Włoszech.

23 Wyrokiem z dnia 23 marca 2004 r. High Court orzekł, że zgodnie z prawem irlandzkim postępowanie upadłościowe dotyczące Eurofood zostało wszczęte w Irlandii z dniem złożenia przez Bank of America NA stosownego wniosku, to znaczy w dniu 27 stycznia 2004 r. Będąc zdania, że główny ośrodek podstawowej działalności Eurofood znajduje się w Irlandii, High Court uznał, że postępowanie wszczęte w Irlandii stanowi postępowanie główne. Sąd ten stwierdził również, że

sposób prowadzenia postępowania przez Tribunale civile e penale di Parma uzasadnia, zgodnie z art. 26 rozporządzenia, odmowę uznania przez sąd irlandzki orzeczenia tego sądu. Dokonując ogłoszenia upadłości, Eurofood High Court zarządził likwidację tej spółki i powołał P. Farrella w charakterze zarządcy.

24 Po wniesieniu przez E. Bondiego odwołania od tego wyroku Supreme Court uznał za konieczne przed wydaniem rozstrzygnięcia w sprawie zawieszenie postępowania i przedłożenie Trybunałowi następujących pytań prejudycjalnych:

„1) Jeżeli do właściwego sądu w Irlandii zostanie złożony wniosek o likwidację niewypłacalnej spółki (»winding up«) i sąd ten wyznaczy do czasu wydania postanowienia o likwidacji tymczasowego zarządcę (»provisional liquidator«), uprawnionego do zajęcia majątku spółki, zarządzania jej sprawami, otwarcia rachunku bankowego i wyznaczenia adwokata, a wszystko to skutkuje prawnie pozbawieniem członków zarządu spółki prawa zarządu, to czy to postanowienie w połączeniu ze złożeniem wniosku stanowi wszczęcie postępowania upadłościowego (»insolvency proceedings«) w rozumieniu art. 16, interpretowanego w świetle art. 1 i 2 rozporządzenia [...]?

2) Jeżeli odpowiedź na pytanie pierwsze jest przecząca, to czy złożenie w Irlandii wniosku do High Court o przymusową likwidację spółki (»compulsory winding up«) przez ten sąd zgodnie z przepisem irlandzkim [art. 220 (2) Companies Act] uznającym, że likwidacja spółki rozpoczyna się z chwilą wniesienia wniosku stanowi wszczęcie postępowania upadłościowego (»insolvency proceedings«) dla celów tego rozporządzenia?

3) Czy zgodnie z art. 3 w związku z art. 16 wspomnianego rozporządzenia sąd państwa członkowskiego innego niż to, w którym znajduje się siedziba spółki określona w statucie, i innego niż to, w którym spółka zarządza swoją działalnością w sposób regularny i rozpoznawalny przez osoby trzecie, ale gdzie postępowanie upadłościowe zostało wszczęte jako pierwsze, jest właściwy do wszczęcia głównego postępowania upadłościowego?

4) Jeżeli:

a) statutowa siedziba spółki nadrzędnej i statutowa siedziba spółki zależnej znajdują się w dwóch różnych państwach członkowskich,

b) spółka zależna zarządza swoją działalnością w sposób rozpoznawalny przez osoby trzecie oraz przy całkowitym i nieprzerwanym zachowaniu swojej własnej tożsamości w państwie członkowskim, gdzie znajduje się jej siedziba określona w statucie i

c) spółka nadrzędna jest w stanie, dzięki swoim udziałom i prawu do powoływania członków zarządu, pełnić kontrolę i w rzeczywistości pełni kontrolę nad polityką spółki zależnej,

to czy do określenia »głównego ośrodka podstawowej działalności« decydującymi elementami są te wymienione w podpunkcie b) powyżej, czy też te wymienione w podpunkcie c) powyżej?

5) Czy w sytuacji, kiedy uznanie skutków prawnych orzeczenia sądu lub organu administracyjnego dotyczącego osób lub organów, których prawo do rzetelnego procesu i wysłuchania przed sądem nie zostało naruszone przy wydawaniu takiego orzeczenia, pozostaje w oczywistej sprzeczności z jego porządkiem publicznym, państwo członkowskie jest zobowiązane na mocy art. 17 wspomnianego rozporządzenia do uznania orzeczeń sądów innego państwa członkowskiego wszczynającego postępowanie upadłościowe wobec spółki, gdy sąd pierwszego państwa członkowskiego jest przekonany, że dane postanowienie zostało wydane z naruszeniem tych zasad, a w szczególności gdy wnioskodawca w innym państwie członkowskim mimo wezwania i wbrew zarządzeniu sądu innego państwa członkowskiego odmówił dostarczenia tymczasowemu zarządcy spółki, powołanemu zgodnie z prawem pierwszego państwa członkowskiego, wszelkich istotnych dokumentów uzasadniających wniosek?".

25 Postanowieniem prezesa Trybunału z dnia 15 września 2004 r. wniosek Supreme Court o zastosowanie w odniesieniu do niniejszego odesłania prejudycjalnego trybu przyspieszonego przewidzianego w § 104a akapit pierwszy regulaminu Trybunału został oddalony.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie pytania czwartego

26 Formułując pytanie czwarte, które należy poddać ocenie w pierwszej kolejności, ponieważ dotyczy ono ogólnie systemu określania jurysdykcji międzynarodowej sądu państwa członkowskiego ustanowionego przez rozporządzenie, sąd odsyłający zmierza do ustalenia, który element jest decydujący dla określenia głównego ośrodka podstawowej działalności spółki zależnej w sytuacji, gdy spółka nadrzędna i spółka zależna mają swoje statutowe siedziby w dwóch różnych państwach członkowskich.

27 Sąd odsyłający zastanawia się, w jaki sposób należy ocenić znaczenie okoliczności, gdy z jednej strony spółka zależna zarządza swoją działalnością w sposób rozpoznawalny przez osoby trzecie oraz przy całkowitym i nieprzerwanym zachowaniu swojej tożsamości w państwie członkowskim, gdzie znajduje się jej statutowa siedziba, a z drugiej strony spółka nadrzędna jest w stanie, dzięki swoim udziałom w kapitale spółki zależnej i prawu do powoływania członków jej zarządu, pełnić kontrolę i w rzeczywistości pełni kontrolę nad polityką tej spółki.

28 Artykuł 3 rozporządzenia przewiduje dwa rodzaje postępowania. Wszczęcie postępowania upadłościowego zgodnie z art. 3 ust. 1 przez właściwy sąd państwa członkowskiego, na terytorium którego znajduje się główny ośrodek podstawowej działalności dłużnika, traktowane jako „postępowanie główne", wywiera skutki uniwersalne wobec całego majątku dłużnika położonego na terytoriach wszystkich państw członkowskich w których stosuje się to rozporządzenie. Jeżeli później, zgodnie z art. 3 ust. 2, zostanie wszczęte postępowanie przez sąd państwa członkowskiego, na którego terytorium dłużnik ma swój oddział, postępowanie to, traktowane jako „postępowanie wtórne", wywiera skutki jedynie względem majątku dłużnika znajdującego się na terytorium tego ostatniego państwa członkowskiego.

29 Artykuł 3 ust. 1 rozporządzenia precyzuje, że w przypadku spółek domniemywa się, że głównym ośrodkiem ich podstawowej działalności jest siedziba określona w statucie, chyba że zostanie przeprowadzony dowód przeciwny.

30 Z tego wynika, że zgodnie z ustanowionym przez rozporządzenie systemem określania jurysdykcji państw członkowskich istnieje tylko jeden sąd właściwy dla każdego dłużnika, który stanowi odrębny podmiot prawny.

31 Pojęcie głównego ośrodka podstawowej działalności wywodzi się z samego rozporządzenia. Z tego względu ma ono znaczenie autonomiczne i jego wykładni należy dokonywać w sposób jednolity i niezależny od przepisów krajowych.

32 Zakres tego pojęcia wyjaśnia motyw 13 rozporządzenia, który wskazuje, że „główny ośrodek podstawowej działalności powinien oznaczać miejsce, w którym dłużnik zazwyczaj zarządza swoją działalnością, i jako takie jest rozpoznawalne przez osoby trzecie".

33 Z tej definicji wynika, że główny ośrodek podstawowej działalności należy identyfikować w oparciu o kryteria, które są jednocześnie obiektywne i możliwe do zweryfikowania przez osoby trzecie. Ta obiektywność i możliwość weryfikacji przez osoby trzecie są niezbędne dla zagwarantowania pewności prawa i przewidywalności w kwestii określenia sądu właściwego dla wszczęcia głównego postępowania upadłościowego. Ta pewność prawa i przewidywalność są tym bardziej istotne, że określenie sądu właściwego pociąga za sobą, zgodnie z art. 4 ust. 1 rozporządzenia, określenie prawa właściwego.

34 W związku z tym w celu określenia głównego ośrodka podstawowej działalności spółki będącej dłużnikiem domniemanie zwykłe ustanowione przez prawodawcę wspólnotowego na rzecz siedziby określonej w statucie tej spółki może zostać obalone jedynie wtedy, gdy obiektywne i możliwe do zweryfikowania przez osoby trzecie kryteria umożliwiają stwierdzenie, że rzeczywista sytuacja jest odmienna niż ta, która wynikałaby z położenia przedsiębiorstwa w miejscu statutowej siedziby spółki.

35 Taka sytuacja może mieć miejsce w szczególności w przypadku tzw. „spółki-skrzynki pocztowej", która nie prowadzi żadnej działalności na terytorium państwa członkowskiego, w którym ma swoją statutową siedzibę.

36 Jednak jeżeli spółka prowadzi działalność na terytorium państwa członkowskiego, w którym znajduje się jej statutowa siedziba, sama okoliczność, że jej decyzje ekonomiczne są lub mogą być kontrolowane przez spółkę nadrzędną, mającą siedzibę w innym państwie członkowskim, nie jest wystarczająca do obalenia domniemania ustanowionego w rozporządzeniu.

37 W tej sytuacji na pytanie czwarte należy odpowiedzieć w ten sposób, że gdy dłużnikiem jest spółka zależna, której siedziba określona w statucie znajduje się w innym państwie członkowskim aniżeli siedziba spółki nadrzędnej, domniemanie sformułowane w art. 3 ust. 1 zdanie drugie rozporządzenia, zgodnie z którym głównym ośrodkiem podstawowej działalności spółki zależnej jest jej siedziba określona w statucie, może zostać obalone jedynie wtedy, gdy obiektywne i możliwe do zweryfikowania przez osoby trzecie kryteria umożliwiają stwierdzenie, że rzeczywista sytuacja jest odmienna niż ta, która wynikałaby z położenia przedsiębiorstwa w miejscu statutowej siedziby spółki. Taka sytuacja może mieć miejsce w szczególności w przypadku spółki, która nie prowadzi żadnej działalności na terytorium państwa członkowskiego, w którym ma swoją statutową siedzibę. Jednak jeżeli spółka prowadzi działalność na terytorium państwa członkowskiego, na którym znajduje się jej statutowa siedziba, sama okoliczność, że jej decyzje ekonomiczne są lub mogą być kontrolowane przez spółkę nadrzędną mającą siedzibę w innym państwie członkowskim, nie jest wystarczająca dla obalenia domniemania ustanowionego w rozporządzeniu.

W przedmiocie pytania trzeciego

38 Formułując pytanie trzecie, które należy poddać ocenie w drugiej kolejności, ponieważ dotyczy ono ogólnie systemu uznawania orzeczeń ustanowionego w rozporządzeniu, sąd odsyłający zmierza zasadniczo do ustalenia, czy zgodnie z art. 3 i 16 rozporządzenia sąd państwa członkowskiego innego niż państwo, w którym znajduje się statutowa siedziba spółki, i innego niż to, w którym spółka ta zarządza swoją działalnością w sposób regularny i rozpoznawalny przez osoby trzecie, ale gdzie postępowanie upadłościowe zostało wszczęte jako pierwsze, jest

właściwy do wszczęcia głównego postępowania upadłościowego. Sąd odsyłający zmierza również zasadniczo do ustalenia, czy stwierdzenie jurysdykcji międzynarodowej w przedmiocie wszczęcia głównego postępowania upadłościowego przez sąd państwa członkowskiego może być badane przez sąd innego państwa członkowskiego, w którym wymagane jest uznanie orzeczenia.

39 Jak wynika z motywu 22 rozporządzenia, zasada pierwszeństwa określona w art. 16 ust. 1 rozporządzenia, zgodnie z którą wszczęcie postępowania upadłościowego przez właściwy sąd jednego państwa członkowskiego podlega uznaniu we wszystkich pozostałych państwach członkowskich z chwilą, gdy orzeczenie stanie się skuteczne w państwie wszczęcia postępowania, jest oparta na zasadzie wzajemnego zaufania.

40 To wzajemne zaufanie umożliwiło ustanowienie obligatoryjnego systemu jurysdykcji, do którego poszanowania są zobowiązane wszystkie sądy państw członkowskich objętych zakresem obowiązywania rozporządzenia, i stosownie do tego zastąpienie stosowania przepisów krajowych państw członkowskich w dziedzinie uznawania i wykonywania orzeczeń przez uproszczony mechanizm uznawania i wykonywania orzeczeń wydanych w ramach postępowania upadłościowego [zob. podobnie wyroki z dnia 9 grudnia 2003 r. w sprawie C-116/02 Gasser, Rec. str. I-14693, pkt 72 i z dnia 27 kwietnia 2004 r. w sprawie C-159/02 Turner, Rec. str. I-3565, pkt 24, wydane w odniesieniu do Konwencji z dnia 27 września 1968 r. o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 1972, L 299, str. 32, zwanej dalej „konwencją brukselską")].

41 Do istoty zasady wzajemnego zaufania należy, że sąd państwa członkowskiego, do którego wpłynął wniosek o wszczęcie głównego postępowania upadłościowego, weryfikuje swoją jurysdykcję zgodnie z art. 3 ust. 1 rozporządzenia, to znaczy dokonuje oceny, czy główny ośrodek podstawowej działalności dłużnika znajduje się w tym państwie członkowskim. W tym kontekście należy podkreślić, że ocena ta powinna zostać dokonana z poszanowaniem koniecznych gwarancji procesowych wymaganych dla rzetelnego procesu (zob. pkt 66 niniejszego wyroku).

42 W zamian zasada wzajemnego zaufania wymaga, zgodnie z motywem 22 rozporządzenia, aby sądy pozostałych państw członkowskich uznawały orzeczenie sądu o wszczęciu głównego postępowania upadłościowego, bez możliwości badania oceny jurysdykcji dokonanej przez ten sąd.

43 Jeżeli uznając, że główny ośrodek podstawowej działalności dłużnika znajduje się w innym państwie członkowskim niż to, w którym zostało wszczęte główne postępowanie upadłościowe, zainteresowany chce podważyć jurysdykcję sądu, który wszczął postępowanie, musi on skorzystać ze środków zaskarżenia orzeczenia o wszczęciu postępowania przewidzianych przez prawo krajowe państwa członkowskiego, w którym zostało wszczęte to postępowanie, i to przed sądami tego państwa członkowskiego.

44 W związku z tym na pytanie trzecie należy odpowiedzieć w ten sposób, że art. 16 ust. 1 akapit pierwszy rozporządzenia należy poddać wykładni, zgodnie z którą wszczęcie głównego postępowania upadłościowego przez sąd jednego państwa członkowskiego powinno zostać uznane przez sądy innych państw członkowskich, bez możliwości badania przez te sądy oceny jurysdykcji dokonanej przez sąd państwa wszczęcia postępowania.

W przedmiocie pytania pierwszego

45 Formułując pytanie pierwsze, sąd odsyłający zmierza przede wszystkim do ustalenia, czy orzeczenie sądu, do którego wpłynął wniosek o likwidację niewypłacalnej spółki, o wyznaczeniu do czasu wydania postanowienia o likwidacji tymczasowego zarządcy, któremu przysługują uprawnienia skutkujące prawnie pozbawieniem

członków zarządu spółki prawa zarządu, stanowi wszczęcie postępowania upadłościowego w rozumieniu art. 16 ust. 1 akapit pierwszy rozporządzenia.

46 Z brzmienia art. 1 ust. 1 rozporządzenia wynika, że postępowania upadłościowe, do których stosuje się to rozporządzenie, muszą spełniać cztery przesłanki. Postępowanie takie musi mieć charakter zbiorowy, wynikać z niewypłacalności dłużnika, skutkować przynajmniej częściowym zajęciem majątku dłużnika oraz powołaniem zarządcy.

47 Postępowania te zostały wyliczone w załączniku A do rozporządzenia, a lista zarządców została zamieszczona w załączniku C do tego rozporządzenia.

48 Rozporządzenie nie ma na celu ustanowienia uniwersalnego postępowania upadłościowego, lecz jak wynika z motywu 2 rozporządzenia, zagwarantowanie „skutecznego i sprawnego funkcjonowania transgranicznych postępowań upadłościowych". W związku z tym rozporządzenie określa zasady mające na celu, zgodnie z motywem 3, „koordynację działań, które mają zostać podjęte w stosunku do majątku niewypłacalnego dłużnika".

49 Ustanawiając wymóg, aby wszczęcie głównego postępowania upadłościowego przez właściwy sąd państwa członkowskiego podlegało uznaniu w innych państwach członkowskich z chwilą, gdy orzeczenie stanie się skuteczne w państwie wszczęcia postępowania, art. 16 ust. 1 akapit pierwszy rozporządzenia ustanawia opartą na kryterium chronologii zasadę pierwszeństwa na rzecz postępowania, które zostało wszczęte jako pierwsze. Jak wyjaśnia motyw 22 rozporządzenia, „orzeczenie sądu, który jako pierwszy wszczął postępowanie, powinno zostać uznane w pozostałych państwach członkowskich, bez możliwości badania orzeczenia sądu przez te państwa członkowskie".

50 Jednakże rozporządzenie nie definiuje w dostateczny sposób pojęcia „orzeczenia o wszczęciu postępowania upadłościowego".

51 W tym kontekście należy przypomnieć, że przesłanki i formalności wymagane do wszczęcia postępowania upadłościowego są określane przez prawo krajowe i znacznie różnią się pomiędzy państwami członkowskimi. W niektórych państwach członkowskich postępowanie wszczyna się w niedługim czasie po złożeniu wniosku o jego wszczęcie, a niezbędne weryfikacje są dokonywane później. W innych państwach członkowskich pewne niezbędne ustalenia, które wymagają odpowiednio dłuższego czasu, są dokonywane przed wszczęciem postępowania. W niektórych krajowych systemach prawnych postępowanie wszczyna się „tymczasowo" na okres kilku miesięcy.

52 Jak podniosła Komisja Wspólnot Europejskich, w celu zapewnienia skuteczności systemu ustanowionego rozporządzeniem konieczne jest, aby zasada uznawania orzeczeń, określona w art. 16 ust. 1 akapit pierwszy tego rozporządzenia, mogła znaleźć zastosowanie w toku postępowania tak szybko, jak to możliwe. Mechanizm przewidujący, że wszczęte może zostać tylko jedno postępowanie główne wywołujące skutki prawne we wszystkich państwach członkowskich, w których rozporządzenie obowiązuje, mógłby zostać poważnie zaburzony, jeżeli sądy tych państw członkowskich, do których wpłynęły w tym samym czasie wnioski o wszczęcie postępowania ze względu na niewypłacalność dłużnika, mogłyby korzystać z konkurencyjnej jurysdykcji w dłuższym czasie.

53 W celu zapewnienia skuteczności ustanowionego przez rozporządzenie systemu należy dokonać wykładni pojęcia „orzeczenia o wszczęciu postępowania upadłościowego".

54 W tej sytuacji za „orzeczenie o wszczęciu postępowania upadłościowego" w rozumieniu rozporządzenia należy uznać nie tylko orzeczenie kwalifikujące się formalnie jako postanowienie o wszczęciu postępowania zgodnie z prawem krajowym państwa członkowskiego, które stosuje sąd wydający to orzeczenie, lecz również orzeczenia wydane w następstwie złożenia wniosku o wszczęcie postępowania określonego w załączniku A do rozporządzenia w związku z niewypłacalnością dłużnika, jeżeli orzeczenie to skutkuje zajęciem majątku dłużnika oraz powołaniem zarządcy określonego w załączniku C do rozporządzenia. Zajęcie majątku oznacza, że dłużnik traci prawo zarządu swoim majątkiem. W takim przypadku następują dwa charakterystyczne skutki postępowania upadłościowego, mianowicie powołanie zarządcy określonego w załączniku C i zajęcie majątku dłużnika, i wobec tego spełnione zostają konstytutywne przesłanki definicji postępowania upadłościowego określone w art. 1 ust. 1 rozporządzenia.

55 Wbrew temu, co podniósł E. Bondi i rząd włoski, wykładni tej nie podważa okoliczność, że zarządcą określonym w załączniku C do rozporządzenia może być zarządca tymczasowy.

56 Zarówno E. Bondi, jak i rząd włoski przyznają, że w przedmiotowym postępowaniu przed sądem krajowym zarządca tymczasowy (provisional liquidator") powołany przez High Cour postanowieniem z dnia 27 stycznia 2004 r. znajduje się na dotyczącej Irlandii liście zarządców zawartej w załączniku C do rozporządzenia. Jednakże podnoszą oni, że chodzi o zarządcę tymczasowego i rozporządzenie zawiera stosowny przepis znajdujący zastosowanie w tym przypadku. Otóż jak podnoszą, art. 38 rozporządzenia upoważnia zarządcę tymczasowego, zdefiniowanego w motywie 16 rozporządzenia jako zarządca „ustanowion[y] przed wszczęciem głównego postępowania upadłościowego", do wystąpienia o zastosowanie środków zabezpieczających majątek dłużnika położony w innych państwach członkowskich w okresie pomiędzy złożeniem wniosku o wszczęcie postępowania upadłościowego a jego wszczęciem. E. Bondi i rząd włoski wnioskują z tego, że powołanie zarządcy tymczasowego nie może stanowić wszczęcia głównego postępowania upadłościowego.

57 W tym kontekście należy wskazać, że art. 38 rozporządzenia należy czytać łącznie z art. 29 tego rozporządzenia, zgodnie z którym zarządca w głównym postępowaniu upadłościowym ma prawo zgłoszenia wniosku o wszczęcie wtórnego postępowania upadłościowego w innym państwie członkowskim. Ów art. 38 dotyczy zatem sytuacji, w której we właściwym sądzie państwa członkowskiego zawisło główne postępowanie upadłościowe, jednakże sąd ten, mimo że powołał osobę lub organ w celu tymczasowego nadzoru nad majątkiem dłużnika, nie zarządził jeszcze zajęcia majątku wspólnika i nie powołał zarządcy określonego w załączniku C rozporządzenia. W tej sytuacji dana osoba lub organ, choć nie jest upoważniona do zgłoszenia wniosku o wszczęcie wtórnego postępowania upadłościowego w innym państwie członkowskim, może wnosić o zastosowanie środków zabezpieczających jedynie w stosunku do przedmiotów majątkowych dłużnika znajdujących się na terytorium tego państwa członkowskiego. Nie ma to jednak miejsca w przedmiotowym postępowaniu przed sądem krajowym, w którym High Court powołał zarządcę tymczasowego („provisional liquidator") określonego w załączniku C do rozporządzenia i zarządził zajęcie majątku dłużnika.

58 W świetle powyższych rozważań na pytanie pierwsze należy odpowiedzieć w ten sposób, że art. 16 ust. 1 akapit pierwszy rozporządzenia należy poddać wykładni, zgodnie z którą orzeczenie o wszczęciu postępowania upadłościowego w rozumieniu tego przepisu stanowi orzeczenie sądu państwa członkowskiego, do którego w związku z niewypłacalnością dłużnika wpłynął wniosek o wszczęcie postępowania określonego w załączniku A do tego rozporządzenia, jeżeli orzeczenie to skutkuje zajęciem majątku dłużnika oraz powołaniem zarządcy określonego w załączniku C do tego rozporządzenia. Zajęcie majątku oznacza utratę przez dłużnika prawa zarządu swoim majątkiem.

W przedmiocie pytania drugiego

59 W świetle odpowiedzi udzielonej na pytanie pierwsze nie ma potrzeby rozpatrywania pytania drugiego.

W przedmiocie pytania piątego

60 Zadając pytanie piąte, sąd odsyłający zmierza przede wszystkim do ustalenia, czy na mocy art. 17 rozporządzenia państwo członkowskie jest zobowiązane do uznania postępowania upadłościowego wszczętego w innym państwie członkowskim, jeżeli wydanie orzeczenia o wszczęciu tego postępowania nastąpiło z naruszeniem zasad procesowych gwarantowanych przez porządek publiczny państwa uznającego.

61 Podczas gdy motyw 22 rozporządzenia wywodzi z zasady wzajemnego zaufania, że „przyczyny odmowy uznania powinny być ograniczone do niezbędnego minimum", art. 26 tego rozporządzenia przewiduje, że państwo członkowskie może odmówić uznania postępowania upadłościowego wszczętego w innym państwie członkowskim, jeżeli uznanie to prowadziłoby do rezultatu pozostającego w oczywistej sprzeczności z jego porządkiem publicznym, w szczególności z jego podstawowymi zasadami lub konstytucyjnie zagwarantowanymi prawami i wolnościami jednostki.

62 W odniesieniu do konwencji brukselskiej Trybunał orzekł, że odwołanie do klauzuli porządku publicznego zawartej w art. 27 ust. 1 tej konwencji może następować jedynie w wyjątkowych wypadkach, gdyż stanowi to przeszkodę w realizacji głównego celu konwencji, którym jest ułatwienie swobodnego przepływu orzeczeń sądowych (wyrok z dnia 28 marca 2000 r. w sprawie C-7/98 Krombach, Rec. str. I-1935, pkt 19 i 21).

63 Uznając się za właściwy w przedmiocie kontrolowania granic, w jakich sąd państwa umawiającego się może się powoływać na klauzulę porządku publicznego celem odmowy uznania orzeczenia sądu innego państwa umawiającego się, Trybunał orzekł w odniesieniu do konwencji brukselskiej, że zastosowanie tej klauzuli jest

dopuszczalne jedynie wtedy, gdy uznanie lub wykonanie orzeczenia sądu innego państwa umawiającego się byłoby niezgodne z porządkiem prawnym państwa uznającego w takim stopniu, że zagrażałoby to jednej z zasad podstawowych. Zagrożenie to musi polegać na oczywistym naruszeniu przepisu prawa uznawanego za podstawowy dla porządku prawnego państwa uznającego lub prawa uznawanego za prawo podstawowe w tym porządku prawnym (ww. wyrok w sprawie Krombach, pkt 23 i 37).

64 Orzecznictwo to stosuje się analogicznie na potrzeby wykładni art. 26 rozporządzenia.

65 W odniesieniu do postępowania należy przypomnieć, że Trybunał wyraźnie uznał zasadę podstawową prawa wspólnotowego, zgodnie z którą każdy ma prawo do rzetelnego procesu (wyroki z dnia 17 grudnia 1998 r. w sprawie C-185/95 P Baustahlgewebe przeciwko Komisji, Rec. str. I-8417, pkt 20 i 21, z dnia 11 stycznia 2000 r. w sprawach połączonych C-174/98 P i C-189/98 P Niderlandy i Van der Wal przeciwko Komisji, Rec. str. I-1, pkt 17 oraz ww. wyrok w sprawie Krombach, pkt 26). Zasada ta wywodzi się z praw podstawowych, stanowiących integralną część ogólnych zasad prawa wspólnotowego, których poszanowanie zapewnia Trybunał, opierając się na wspólnych tradycjach konstytucyjnych państw członkowskich oraz wskazówkach wynikających w szczególności z europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, podpisanej w Rzymie w dniu 4 listopada 1950 r.

66 W odniesieniu do prawa do uzyskania dostępu do dokumentów procesowych w szczególności i bardziej ogólnie do prawa do bycia wysłuchanym, których dotyczy pytanie piąte przedłożone przez sąd odsyłający, należy podkreślić, że mają one szczególne miejsce w organizacji i przebiegu rzetelnego procesu. W ramach postępowania upadłościowego prawo wierzycieli lub ich przedstawicieli do uczestniczenia w postępowaniu z poszanowaniem zasady równości broni ma szczególne znaczenie. Jeżeli konkretne sposoby zapewnienia prawa do bycia wysłuchanym mogą różnić się od siebie w zależności od tego, jak pilne jest wydanie

danego orzeczenia, to każde ograniczenie tego prawa musi zostać stosownie uzasadnione i muszą mu towarzyszyć gwarancje proceduralne zapewniające uczestnikom tego postępowania skuteczną możliwość zaskarżenia środków podjętych w trybie pilnym.

67 W świetle powyższych rozważań na pytanie piąte należy odpowiedzieć, że art. 26 rozporządzenia należy poddać wykładni, zgodnie z którą państwo członkowskie może odmówić uznania postępowania upadłościowego wszczętego w innym państwie członkowskim, jeżeli wszczęcie postępowania nastąpiło z wyraźnym naruszeniem prawa podstawowego do bycia wysłuchanym przysługującego jednemu z uczestników tego postępowania.

68 W niniejszej sprawie do sądu odsyłającego należy również ustalenie w zawisłym przed nim postępowaniu, czy naruszenie to miało miejsce w postępowaniu przed Tribunale civile e penale di Parma. W związku z tym należy zauważyć, że sąd nie może ograniczyć się do zastosowania uznanych przez niego koncepcji ustności postępowania i podstawowego znaczenia, jakie tej koncepcji przyznaje jego porządek prawny, lecz musi w świetle wszystkich okoliczności dokonać oceny, czy zarządca tymczasowy („provisional liquidator") wyznaczony przez High Court miał dostateczną możliwość bycia wysłuchanym.

W przedmiocie kosztów

69 Dla stron postępowania przed sądem krajowym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed tym sądem,

do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż poniesione przez strony postępowania przed sądem krajowym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (wielka izba) orzeka, co następuje:

1) **Gdy dłużnikiem jest spółka zależna, której siedziba określona w statucie znajduje się w innym państwie członkowskim aniżeli siedziba spółki nadrzędnej, domniemanie sformułowane w art. 3 ust. 1 zdanie drugie rozporządzenia Rady (WE) nr 1346/2000 z dnia 29 maja 2000 r. w sprawie postępowania upadłościowego, zgodnie z którym głównym ośrodkiem podstawowej działalności spółki zależnej jest jej siedziba określona w statucie, może zostać obalone jedynie wtedy, gdy obiektywne i możliwe do zweryfikowania przez osoby trzecie kryteria umożliwiają stwierdzenie, że rzeczywista sytuacja jest odmienna niż ta, która wynikałaby z położenia przedsiębiorstwa w miejscu statutowej siedziby spółki. Taka sytuacja może mieć miejsce w szczególności w przypadku spółki, która nie prowadzi żadnej działalności na terytorium państwa członkowskiego, w którym ma swoją statutową siedzibę. Jednakże, jeżeli spółka prowadzi działalność na terytorium państwa członkowskiego, w którym znajduje się jej statutowa siedziba, sama okoliczność, że jej decyzje ekonomiczne są lub mogą być kontrolowane przez spółkę nadrzędną, mającą siedzibę w innym państwie członkowskim, nie jest wystarczająca dla obalenia domniemania ustanowionego w rozporządzeniu.**

2) **Artykuł 16 ust. 1 akapit pierwszy rozporządzenia nr 1346/2000 należy poddać wykładni, zgodnie z którą wszczęcie głównego postępowania upadłościowego przez sąd jednego państwa członkowskiego powinno zostać uznane przez sądy innych państw członkowskich, bez możliwości badania przez te sądy oceny jurysdykcji dokonanej przez sąd państwa wszczęcia postępowania.**

3) **Artykuł 16 ust. 1 akapit pierwszy rozporządzenia nr 1346/2000 należy poddać wykładni, zgodnie z którą orzeczenie o wszczęciu postępowania upadłościowego w rozumieniu tego przepisu stanowi orzeczenie sądu państwa członkowskiego, do którego w związku z niewypłacalnością dłużnika wpłynął wniosek o wszczęcie postępowania określonego w załączniku A do tego rozporządzenia, jeżeli orzeczenie to skutkuje zajęciem majątku dłużnika oraz powołaniem zarządcy określonego w załączniku C do tego rozporządzenia. Zajęcie majątku oznacza utratę przez dłużnika prawa zarządu swoim majątkiem.**

4) **Artykuł 26 rozporządzenia nr 1346/2000 należy poddać wykładni, zgodnie z którą państwo członkowskie może odmówić uznania postępowania upadłościowego wszczętego w innym państwie członkowskim, jeżeli wszczęcie postępowania nastąpiło z wyraźnym naruszeniem prawa podstawowego do bycia wysłuchanym przysługującego jednemu z uczestników tego postępowania.**

Podpisy